

สัมภาษณ์ 'ชินชม สง่าราศรี กริเซน' :

ข่าวและโครงสร้างไฟฟ้าไทย จากแผนประเทศถึงบิลค่าไฟ (1)

ประชาไท 27 กุมภาพันธ์ 2551

<http://www.prachatai.com/05web/th/home/11328>

สัมภาษณ์โดย : มุทิตา เชื้อขัง, คิม ไชยสุขประเสริฐ

ถ่ายภาพโดย : คิม ไชยสุขประเสริฐ

ในแวดวงพลังงานโดยเฉพาะเรื่องไฟฟ้า ชื่อของผู้หญิงคนนี้เป็นที่รู้จักมักคุ้นเป็นอย่างดี เพราะมีนักวิชาการไม่กี่คนนักที่จับเรื่องนี้อย่างจริงจัง และเหตุที่ 'ชินชม สง่าราศรี กริเซน' ชาติดีเป็นพิเศษ เพราะคุณลักษณะเด่นประการหนึ่ง คือ เธอเป็นนักชดด้วยง

ข้อมูลจำนวนมากที่ชินชมนำเสนอเป็นทั้งภาพกว้างและภาพลึกของกิจการไฟฟ้าที่หาไม่ได้ง่ายๆ หากไม่มีต้นทุนที่ดีพอ เช่นการที่เคยรับราชการในหน่วยงานด้านพลังงานมาก่อน หรือแม้กระทั่งการมีคู่ชีวิตที่ศึกษาด้านพลังงานทางเลือก

ที่น่าสนใจกว่านั้น คือ การอธิบายมันอย่างเป็นระบบ และทำให้เรื่องที่เคยเชื่อกันว่ายากเย็นเข้ญใจ ไกลตัวกลายเป็นเรื่องที่ใครๆ ก็ทำความเข้าใจได้ ร่วมตรวจสอบ ร่วมตั้งคำถาม ตลอดจนถกเถียงแลกเปลี่ยนได้

และเมื่อไล่เรียงดูดีๆ จะเห็นความเกี่ยวข้องกันอย่างแยกไม่ออก ระหว่างแผนด้านกิจการพลังงานและไฟฟ้าระดับชาติ ภาคธุรกิจ อุตสาหกรรม ชาวบ้านที่ประท้วงเขื่อน-โรงไฟฟ้า-โรงงานอุตสาหกรรม มาจนถึงบิลค่าไฟในมือของเราที่ขึ้นเอาก็

นอกจากคำอธิบายถึงที่มาที่ไปของไฟฟ้าแล้ว มันยังนำไปสู่ข้อเสนอแนะเพื่อการจัดการความขัดแย้งระหว่าง 'ผู้เสียสละ' อันได้แก่ชาวบ้านที่ประท้วง คัดค้านเขื่อน-โรงไฟฟ้าทั้งปัจจุบันและอนาคตสำหรับโรงไฟฟ้า 30 กว่าโรงที่จะเกิดขึ้นใหม่รวมถึงโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ ซึ่งเป็นข้อเสนอแนะที่มากกว่าแนวชุมชนนิยม แบบ 'คำตออยู่ที่หมู่บ้าน' สถานเดียว ขณะเดียวกันก็ไปไกลกว่าการเลือกเอาแบบ (มัก) ง่ายว่า ใครควรได้ ใครต้องเสียสละ

มันไม่น่าสนใจหรอกหรือนักวิชาการคนหนึ่งหาญกล้าลุกขึ้นชำแหละให้เห็นว่า มีหลายอย่างบิดเบี้ยวอยู่ในโครงสร้างปัจจุบัน พร้อมนำเสนอทางออกรูปธรรมบนข้อเท็จจริงที่มีอยู่ บนโลกแห่งความจริงที่เราท่านหนีไม่ออก ท่ามกลางข้อมูลสนับสนุนมากมาย อย่างน้อยๆ นี้ก็น่าจะทำให้เรื่องนี้สนุก ขวนถกเถียงขึ้นอีกโข

'ประชาไท' คว้าข้อมือเธอมาพูดคุยทิ้งท้าย ก่อนเธอและครอบครัวจะย้ายไปพำนักยังสหรัฐอเมริกาเร็วๆ นี้

ประชาไท - ขอเริ่มต้นที่แผนพัฒนากำลังการผลิตไฟฟ้า (พีดีพี) ซึ่งเป็นตัวกำหนดการจัดการไฟฟ้าทั้งระบบ มีการพูดกันมากกว่ามันมีปัญหา ปัญหาที่ว่าคืออะไร ?

ชินชม - อยากให้เห็นทั้งระบบของไฟฟ้าก่อน จะได้ว่าแผนพีดีพีที่ออกมาปัจจุบันมาจากแรงจูงใจอะไร

ภาพรวมของไฟฟ้านั้นแบ่งเป็นภาคธุรกิจย่อยหลายส่วน คือ **การจัดหาเชื้อเพลิง** ซึ่งตอนนี้ใช้ก๊าซเป็นส่วนใหญ่ 70% จากนั้นเอาเชื้อเพลิงมาปั่นไฟเรียกว่า **ภาคการผลิต** จากนั้นส่งยัง **ระบบสายส่ง** และมายัง **ระบบสายจำหน่าย** ตามบ้าน แล้วมาจนถึงบิลค่าไฟของผู้ใช้ไฟ

ณ ปี 2549 เงินที่เราจ่ายค่าไฟ 100 บาท จะไปตกตามรายทางต่างๆ ดังนี้ คือ

7 บาท เป็นค่าต้นทุนสายส่ง

15 บาท เป็นต้นทุนระบบจำหน่าย

18 บาท เป็นของภาคการผลิตคือ โรงไฟฟ้าของ กฟผ. และบริษัทลูก

6 บาท เป็นของโรงไฟฟ้าของเอกชนอื่น และการนำเข้าจากต่างประเทศ

50 บาท เป็นต้นทุนก๊าซในการผลิตไฟฟ้า คือ ปตท.เป็นก้อนใหญ่ที่สุดเพราะผูกขาดการซื้อขาย

4 บาท เป็นต้นทุนลิกไนต์และอื่นๆ

การผูกขาดโครงสร้างต่างๆ ดูเหมือนจะเป็นปัญหาใหญ่

ใช้ และไม่เฉพาะก๊าซที่ผูกขาดโดย ปตท. ซึ่งผูกขาดท่อก๊าซทำส่งผ่านต้นทุนให้ผู้บริโภคแบกรับได้ง่าย ยังมีการผูกขาดในภาคการผลิตด้วย เพราะไฟฟ้าทั้งหมดจะต้องมาผ่านสายส่งซึ่งเป็นการผูกขาดโดยธรรมชาติอยู่แล้ว กฟผ. (การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย) จึงเอาการผูกขาดสายส่งมาผูกขาดการผลิตด้วย ดังนั้น ระบบปัจจุบันใครจะขายไฟต้องผ่าน กฟผ. เขาเป็นผู้ซื้อรายเดียว (single buyer) ส่วนในเขต กรุงเทพฯ นนทบุรี สมุทรปราการ ก็แบ่งเค้กให้ กฟผ. (การไฟฟ้านครหลวง) ส่วนในเขตอื่นๆ ที่เหลือเป็นของ กฟภ. (การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค) ซึ่งก็เป็นสัดส่วนที่ไม่มาก เพราะสัดส่วนการใช้ไฟฟ้านั้นแตกต่างกันสูง

สัดส่วนการใช้ไฟเป็นยังงัยบ้าง ?

โครงสร้างปัจจุบันมีความกระจายตัวที่ไม่เท่าเทียมของการใช้ไฟ มี ภาคกลางรวม กทม. ใช้ไฟเป็นส่วนใหญ่ ขณะที่พื้นที่อื่นรวมกันทั้งหมดใช้ไฟไม่ถึง 1 ใน 4

ถ้าเราคิดเป็นจำนวนรายย่อย คนใช้ไฟส่วนใหญ่ของประเทศ 73% ใช้ไฟแค่ 8% แต่ผู้ใช้ไฟมากคืออุตสาหกรรมและธุรกิจรายใหญ่ ดังนั้น ความต้องการที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่มาจากพวกอุตสาหกรรมขนาดใหญ่

เปรียบเทียบปริมาณการใช้ไฟฟ้าของห้างใหญ่ 3 แห่ง ใช้ไฟฟ้ามกกว่าหรือเท่ากับ 16 จังหวัด

กราฟนี้จะเห็นได้ชัดว่า ห้างมาบุญครองใช้ไฟมากกว่าแม่ฮ่องสอนทั้งจังหวัด สยามพารากอนห้างเดียวใช้ไฟจากเขื่อนปากมูลทั้งเขื่อน

ดังนั้น ความรุนแรงของรัฐที่มีต่อประชาชนเหล่านั้น การทำลายฐานทรัพยากรของพวกเขา ก็เพื่อมาให้ธุรกิจเหล่านี้เพียงหยิบมือ

แล้วต้นทุนทางสังคม สิ่งแวดล้อม ชีวิตของชาวบ้านเหล่านี้ ได้สะท้อนเข้ามาค่าไฟหรือเปล่า ?

ที่ผ่านมารวมกันแบบแยกส่วน ไม่มีความเอื้ออาทร ไม่เคยมีการเชื่อมโยงกันเลย คนใช้ไฟแค่เปิดสวิตซ์แล้วจ่ายสตางค์

โครงสร้างค่าไฟตอนนี้ ผู้ใช้ไฟรายใหญ่ใช้ไฟถูกกว่า ส่วนหนึ่งเพราะต้นทุนของการส่งถูกกว่า ทั้งที่จริงๆ แล้ว ต้นทุนสายส่งจำหน่ายไปนั้นมันเป็นแค่ 15% ของการจ่ายไฟทั้งหมด ขณะที่ต้นทุนการผลิตคือส่วนใหญ่ของระบบไฟฟ้า

เราไม่ได้มองว่าคนได้รับผลกระทบกำลังอุดหนุนผู้ใช้ไฟรายใหญ่ที่ไม่ต้องมากแบกรับต้นทุนอะไรเลย แล้วผู้ใช้ไฟรายย่อยก็กำลังช่วยอุดหนุนผู้ใช้ไฟรายใหญ่ด้วย

ผู้ใช้ไฟรายย่อยไปอุดหนุนให้คนใช้ไฟรายใหญ่ให้จ่ายถูกๆ ได้ยังไง ?

ขออธิบายก่อนว่า ค่าไฟประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ค่าไฟฐาน ค่าไฟเอฟที และภาษีมูลค่าเพิ่ม ค่าไฟฐานพยายามคิดมาดี ใครใช้มากใช้น้อยพยายามสะท้อนต้นทุนที่แท้จริงแม้จะมีปัญหาอยู่บ้าง แต่ปัญหาที่มากคือ **เอฟที** ซึ่งทุกคนต้องจ่ายเท่ากันหมด และเอฟทีมันโปะเป็นก้อนใหญ่ขึ้นเรื่อยๆ

เอฟทีคืออะไร อะไรบ้างที่มันถูกส่งผ่านอัตโนมัติมาในค่าเอฟที ?

พูดง่าย ๆ ก็คือ ทุกอย่างสามารถโปะในค่าเอฟทีให้ทุกคนช่วยกันจ่ายได้ ทั้งที่ปกติมันควรจะเป็นต้นทุนเชื้อเพลิงอย่างเดียวที่อยู่ในค่าเอฟที แต่ทำไปทำมามันโปะมาเรื่อยๆ เช่น ค่าสร้างโรงไฟฟ้าของโรงไฟฟ้าเอกชนรายใหญ่ (ไอพีพี) ทั้งหลาย ค่าเชื้อเพลิง ค่าประกันกำไร ค่าความเสี่ยงต่างๆ ถ้าทำนายความต้องการใช้ไฟฟ้าไว้สูงเกินไป เขาก็จะเอาส่วนที่คำนวณเกินมารวมไว้ในนี้

โครงสร้างทั้งหมดของการคิดค่าไฟมีการประกันกำไรของโรงไฟฟ้า ผู้ลงทุนด้านไฟฟ้ามีความเสี่ยงน้อยมาก ส่วนใหญ่จะสามารถส่งผ่านให้ผู้ใช้ไฟรายย่อยได้เกือบทั้งหมด

ที่สำคัญ โครงสร้างของค่าไฟเอากำไรเป็นตัวตั้ง หาดด้วยเงินลงทุน แปลว่า ยิ่งเงินลงทุนมาก ยิ่งกำไรมาก นี่คือโครงสร้างค่าไฟปัจจุบันซึ่งมันผิด

มันเป็นระบบการกำกับที่ล้าสมัยมาก จริงๆ เดิมทีเรายกเลิกระบบแบบนี้ไปแล้วตั้ง 10 กว่าปีแล้ว แต่กลับมาใช้อีกตอนที่รัฐบาลพยายามจะผลัก กฟผ. เข้าตลาดหุ้น ก็เลยเปลี่ยนเป็นระบบประกันกำไร คล้ายๆ จะแต่งตัว กฟผ. ให้มีกำไรดี เป็นที่ดึงดูดนักลงทุน และตอนนี้ก็ยังไม่มีการเปลี่ยนระบบกลับ

ช่วงก่อนหน้าที่จะเปลี่ยนมาเป็นระบบประกันกำไร สภาพเป็นยังไง ?

ช่วงก่อน กฟผ. เข้าตลาดหุ้น ช่วงนั้นจะใช้ความจำเป็นในการลงทุนเป็นตัวตั้ง แล้วค่อยเก็บค่าไฟให้มากพอเพื่อเอาไปลงทุนขยายระบบ ไม่ได้เอากำไรเป็นตัวตั้ง

แปลว่าค่าเอฟทีจะเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ?

ใช่ มีอยู่ช่วงหนึ่งที่จะเอาเข้าตลาดหุ้นจริงๆ บิลค่าไฟต้องขึ้น แต่ก็มีการตรึงไว้ 6 พันล้านบาท มีการอันไว้ปรากฏว่าอันไว้แล้วปลดทีหลังมันบวกดอกเบี้ยของการตรึงค่าเอฟทีอีก ทำให้ประชาชนต้องแบกรับสองต่อ

ระบบที่ใช้อยู่นี้ประกันกำไรสูงแค่ไหน ?

ตามแผนที่วางไว้ มีการประกันกำไร กฟผ. 8.4% ของการลงทุน ขณะที่ กฟน. จะได้แค่ 4.8%

ตรงนี้คือปัญหาดันตอว่า กฟผ. ถึงได้พยากรณ์ความต้องการใช้ไฟสูงนัก นำไปสู่การลงทุนสร้างโรงไฟฟ้าขยายระบบมากมาย เพราะยิ่งลงทุนสูงก็หมายถึงกำไรที่สูงตามไปด้วย เพราะมันผูกขาดและประกันกำไร

สมมติถ้าเป็นบริษัทอื่น หรือบริษัทอื่นๆ ที่ลงทุนเกิน ขณะที่ความต้องการต่ำ คนที่ต้องรับผิดชอบภาระการลงทุนเกินก็คือผู้ประกอบการ เนื่องจากเขาตัดสินใจผิดพลาด แต่สำหรับไฟฟ้าแล้วไม่ใช่ มีอะไรก็โยนเข้ามาเป็นค่าเอฟทีได้เลย กลายเป็น "ตะกร้ารับภาระ" ที่เราทุกคนนี้แหละที่ต้องจ่าย

แล้วทุกๆ ขั้นตอนมีการประกันกำไรหมด ตั้งแต่ภาคซื้อ ภาคผลิต ภาคจำหน่าย ในกรณีของเชื้อเพลิงมีการประกันกำไรให้ ปตท. เรียกว่าค่า take-or-pay คือ ไม่ใช่ก็ต้องจ่าย เป็นการประกันกำไร 18% ในส่วนของการผลิตการส่งก็ประกันกำไร 8.4% ค่าจำหน่ายประกันกำไร 4.8% ในส่วนของการเสี่ยงต่างๆ ไม่ว่าอัตราแลกเปลี่ยน ภาวะเงินเฟ้อ ความไม่แน่นอนของค่าเชื้อเพลิงในการรับซื้อ อะไรต่างๆ ส่งมายังค่าเอฟทีได้หมดเลย

ในหนๆ พูดเรื่อง กฟผ. แล้ว ขอถามต่อว่า ถ้าแปรรูปแล้วจะดีขึ้นไหม แทนที่จะเป็นรัฐวิสาหกิจที่ผูกขาดแบบนี้ เมื่อเข้าตลาดหุ้นก็อาจจะมีความโปร่งใสมากขึ้น มีการแข่งขันมากขึ้น ?

ไม่เลยจริงๆ แล้ว การแก้ปัญหาการผูกขาดคือการปฏิรูปโครงสร้างให้ไม่ผูกขาด แต่กรณีของ กฟผ. ที่จะแปรรูป การแปรรูปคือการเปลี่ยนความเป็นเจ้าของจากรัฐเป็นเอกชนโดยที่ยังผูกขาดอยู่ เหมือนแค่เปลี่ยนสันดานขององค์กรจากองค์กรที่เป็นรัฐวิสาหกิจ มีหน้าที่ให้บริการพื้นฐานแก่ประเทศมาเป็นบริษัทที่มุ่งหวังกำไรเป็นหลัก การแปรรูปจึงเป็นสิ่งที่น่ากลัว เพราะเปลี่ยนวัตถุประสงค์ของการดำเนินการแล้วยังมีอำนาจในการผูกขาดในมืออีก มันจะเป็นแรงจูงใจที่จะทำให้กระทำต่อผู้บริโภคหนักกว่าเดิม ถ้าเอาเข้าตลาดหลักทรัพย์โดยยังไม่มีการปฏิรูป

ระบบแบบนี้มันเป็นระบบทั่วไปเหมือนๆ ในต่างประเทศหรือเปล่า แล้วถ้าเรื่องพวกนี้ไม่อยู่ในค่าเอฟที มันควรจะไปอยู่ตรงไหน ให้ใครแบกรับ ?

มันไม่ควรจะส่งผ่านต้นทุนอัตราดอกเบี้ย ในต่างประเทศจะมีการกำกับดูแลที่เลยจากระบบการส่งผ่านต้นทุนอัตราดอกเบี้ยไปไกลแล้ว เขาจะดูว่าการให้บริการของการไฟฟ้า ต้องมีมาตรฐานการดำเนินการอย่างไร แล้วมีต้นทุนอะไรบ้าง ดูในภาพรวมแล้วคำนวณออกมาว่าต้นทุนน่าจะประมาณนี้ กำหนดเป็นเพดานราคาไว้ ถ้าคุณมีประสิทธิภาพในระดับหนึ่ง ให้บริการได้ดี จัดการต้นทุนได้ ก็จะได้กำไรจากราคาที่กำหนดไว้ แล้วถ้าวางแผนผิดพลาด สร้างโรงไฟฟ้าเยอะเกินไป ถือเป็นการดำเนินการไม่มีประสิทธิภาพก็ต้องแบกรับไปเอง ดังนั้น กำไรขึ้นอยู่กับความมีประสิทธิภาพในการวางแผนและการดำเนินการ มันจะมีแรงจูงใจให้เกิดการพัฒนาประสิทธิภาพด้านต่างๆ ไม่ใช่ประกันกำไรกันง่ายๆ แล้วทุกอย่างผลักให้ประชาชนหมด

โมเดลที่วันนี้ใช้ในประเทศที่มีการไฟฟ้าเป็นรัฐวิสาหกิจแบบบ้านเราหรือเปล่า ?

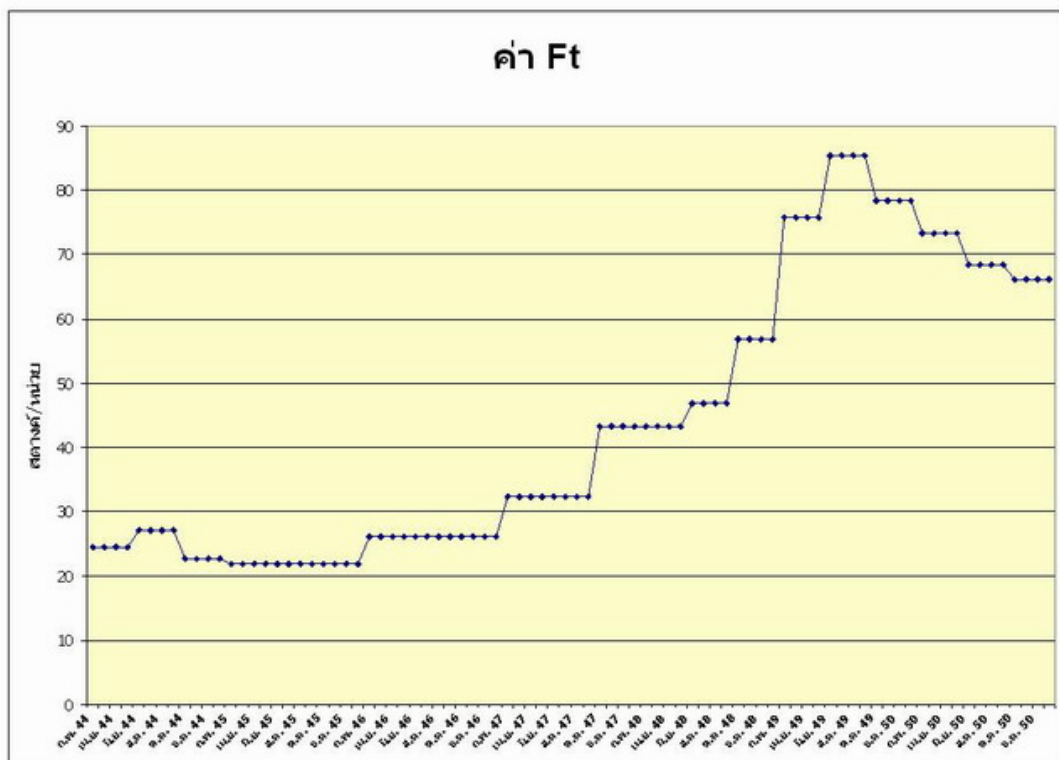
มีทั้งเอกชน มีทั้งรัฐวิสาหกิจ ถ้ารัฐวิสาหกิจก็เช่นกรณีของออสเตรเลีย ในนิวซีแลนด์ เรื่องนี้ก็ต้องแยกแยะ ไม่ใช่ประเทศกำลังพัฒนาต้องใช้แต่รูปแบบนี้ หรือว่าถ้าเป็นรัฐวิสาหกิจแล้วจะใช้การกำกับดูแลแบบนี้ไม่ได้ มันขึ้นอยู่กับว่าเราจะเลือกใช้แบบไหนเพื่อจะกำกับดูแลให้มีประสิทธิภาพ ที่ผ่านมามันไม่มีการพูดถึง ไม่มีการถกเถียงว่ารูปแบบการกำกับที่ดีที่สุดมันควรเป็นอย่างไร

ตอนนี้ไม่มีองค์กรกำกับดูแลเรื่องไฟฟ้าแล้ว ?

ตอนนี้มีแล้ว มีการตั้งคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน แต่ยังไม่ชัดเจนว่าจะมีการกำกับดูแลอย่างไร

กรรมการฯ จะมีอำนาจหน้าที่มากำกับโครงสร้างอัตราค่าไฟฟ้าด้วยใช่ไหม ?

มี เขามีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดอัตราค่าไฟฟ้าด้วย แต่ก็อยู่ภายใต้กรอบนโยบายที่กำหนดโดยรัฐ ถ้าสมมติว่ารัฐยังยืนยันจะเอา กฟผ.เข้าตลาดหุ้น และกฟผ.ยังคงมีการประกันกำไร องค์กรกำกับดูแลก็ต้องกำกับภายใต้กรอบนั้นคงไม่สามารถทำอะไรได้มาก แต่ตอนนี้มีการเขียนใน พ.ร.บ.ประกอบกิจการพลังงานชัดเจนว่า กฟผ.จะไม่แปรรูป ดังนั้น จึงควรให้องค์กรกำกับดูแลมีบทบาทหน้าที่มากขึ้น เพื่อมุ่งหวังประสิทธิภาพ ไม่ใช่มาประกันกำไรเพื่อให้ กฟผ.เน้นการลงทุน เน้นการสร้าง เน้นตัวเลขสูงๆ

"สถิติที่ผ่านมามีค่า เอฟที ช่วงเดือนมีนาคม 2550 เป็นช่วงที่ศาลตัดสินว่าไม่ให้นำ กฟผ.เข้าตลาดหลักทรัพย์ จริงๆ แล้วมันมีหลายอย่างที่ถกกันมา แล้วก็มาโผล่ มันพอเห็นได้ว่าช่วงที่จะเอาเข้าตลาดหลักทรัพย์มันพุ่งขึ้นหลังจากที่ถกกันมา แล้วหลังจากนั้นก็มีการปรับลดลง เพราะราคาเชื้อเพลิงมีการเปลี่ยนแปลง บางช่วงที่ก่อสร้างไม่เสร็จ ต้องใช้น้ำมันเตามากขึ้น หรือการผันผวนของราคาเชื้อเพลิงของพลังงานในตลาดโลกก็เกี่ยวข้อง" ชื่นชมกล่าว

คณะกรรมการกำกับดูแลอัตราค่าไฟฟ้าและค่าบริการ (Ft)

- ตั้งเมื่อ ค.ศ. 2549 ภายใต้คณะกรรมการบริหารนโยบายพลังงาน คณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ

มีองค์ประกอบ:

• รองปลัดกระทรวงพลังงาน(นายเอกฤกษ์ สีทธิพงษ์)	ประธานอนุกรรมการ
• ผู้อำนวยการสำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน	รองประธานอนุกรรมการ
• ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	อนุกรรมการ
• ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ	อนุกรรมการ
• ผู้แทนสำนักงานบริหารหนี้สาธารณะ	อนุกรรมการ
• ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค	อนุกรรมการ
• ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย	อนุกรรมการ
• ผู้แทนสหภาพการค้าแห่งประเทศไทย	อนุกรรมการ
• ผู้แทนสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	อนุกรรมการ
• ผู้แทนสมาคมธนาคารไทย	อนุกรรมการ
• นายวิฑูรย์ เหลืองชูชนกุล	อนุกรรมการ
• ผู้แทนสำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน	อนุกรรมการและเลขานุการ
• ผู้แทนสำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน	อนุกรรมการและผู้ช่วย- เลขานุการ

คนที่ไม่มีสิทธิในการกำหนดค่าเอฟที โดยหลักจะเป็นหน่วยงานของรัฐทั้งหมด ไม่มีตัวแทนผู้บริโภค

โครงสร้างทั้งหมดนี้มันนำไปสู่การวางแผน หรือการเชื่อมต่อการวางแผนที่ผิดพลาดเยอะ เน้นการลงทุนเยอะๆ อย่างหน้าตาของแผนพัฒนากำลังการผลิตไฟฟ้า หรือ พิตีพี 2007 ที่ออกมา

กฟผ.จะเป็นคนเสนอพิตีพี ?

กฟผ.จะเป็นคนชง ผ่านกระทรวงพลังงาน ผ่านคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ ครม.เห็นชอบ

พิตีพีสำคัญยังไง ?

พิตีพีฉบับล่าสุดได้รับการอนุมัติเมื่อเดือนมิถุนายน 2550 เอกสารร้อยกว่าหน้านี้จะกำหนดว่า โรงไฟฟ้าประเภทใดจะถูกสร้าง สร้างเมื่อไร สร้างโดยใคร มีจำนวนกี่โรง มันจึงเกี่ยวข้องกับคนในวงกว้างมาก แต่ว่าคนไม่ค่อยรู้จัก ไม่ค่อยมีส่วนร่วม กระบวนการมีปัญหา แล้วตามแผนที่อนุมัติ ความต้องการใช้ไฟจะโตขึ้น 132% ภายใน 15 ปี ระบบจะขยาย 115% ในเวลา 15 ปี งบประมาณลงทุนกว่า 2 ล้านล้านบาท มันเป็นเมกะโปรเจกต์จริงๆ เทียบกับพิตีพีทั้งปียังเพียง 2.1 ล้านล้านบาท

ผลที่ออกมาคือ จะมีนิวเคลียร์ 4 โรง ถ่านหิน 4 โรง ก๊าซ 26 โรง รวมแล้ว 32 โรง ไม่รวมการนำเข้าจากต่างประเทศ ทั้งหมดทั้งปวงมันมาจากการพยากรณ์ความต้องการใช้ไฟในพิตีพี ตามมาด้วยแผนการลงทุน แผนระบบผลิต ระบบส่ง ระบบจำหน่าย ตามมาด้วยแผนขยายท่อก๊าซ การจัดหาถ่านหิน

นักวิชาการมีข้อวิจารณ์ตลอดเวลว่า ตัวเลขการพยากรณ์ความต้องการใช้ไฟฟ้าสูงเกินจริง เรื่องนี้เท็จจริงยังไง และมันนำไปสู่อะไร

มันมีปัญหาเยอะมากในแผน เริ่มตั้งแต่ว่าอนุกรรมการพยากรณ์ความต้องการใช้ไฟมาจากไหน คนทำตัวหลักคือ กฟผ. แล้วก็ยังมีหน่วยงานราชการนั่งพิจารณาด้วยไม่ว่าจะเป็นสำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน (สนพ.) สภาพัฒนา กรมพัฒนาพลังงานทดแทน ที่ดีอาร์ไอ เพื่อดูว่าเศรษฐกิจจะโตเท่าไร ตัวแทนผู้ใช้ไฟก็มีแต่สภาอุตสาหกรรม หอการค้า ดังนั้น ผลที่ผ่านมาจะเห็นว่าตัวเลขการพยากรณ์มันจะเกินจริง เผื่อไว้ตลอด

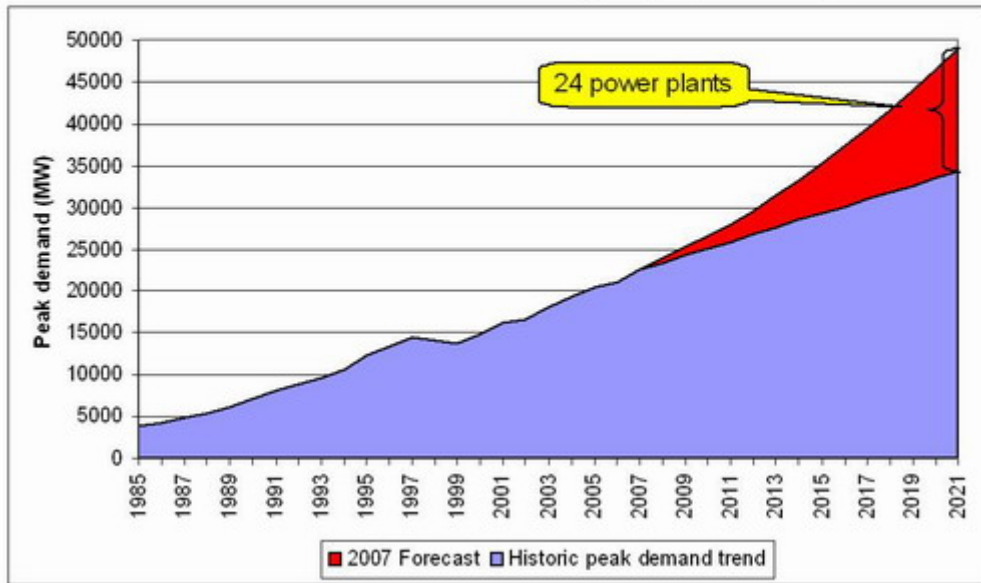
เผื่อไว้เยอะๆ น่าจะดี เพราะไฟเกินดีกว่าขาด เผื่อไว้ 30 ปีข้างหน้าจะเป็นอะไร ?

ปัญหาคือทั้งหมดนั้นคือภาระส่วนเกินที่เราต้องจ่ายทั้งนั้น ถ้าวางแผนไว้พอดีแล้วเราไม่ต้องจ่ายตรงนั้นจะดีกว่าไหม ตอนนี้นั้นไม่เหมือนเดิม แต่ก่อนอาจจะจะมีปัญหาเรื่องความมั่นคง แต่ตอนนี้พลังงานคือเงิน ระบายได้ที่มีเงินคุณหาพลังงานได้อยู่แล้ว ไม่ต้องห่วง มันเป็นระบบตลาด แต่การดันต่างหากที่เป็นต้นทุนที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์

การดันไฟฟ้าเผื่อไว้เยอะๆ คือต้นทุน...แปลว่า ?

ถ้าเราลงทุนสร้างโรงไฟฟ้าไปเรื่อยๆ แล้วเดินเครื่องเครื่องเดียว ที่เหลือไม่ได้ใช้หรือไม่จำเป็น ถามว่าใครจ่ายเงินลงทุน มันก็เงินภาษีทั้งนั้นแล้วท้ายสุดมันก็มาลงที่ค่าไฟ ประชาชนต้องแบกรับภาระทั้งที่ไม่จำเป็นต้องแบกขนาดนั้น

การพยากรณ์ของรัฐตั้งอยู่บนสมมติฐานว่า การใช้ไฟฟ้าเพิ่มขึ้นอย่างทวีคูณ (exponential)

ในอนาคตถามว่าจะจะเป็นแบบไหน อาจลากเส้นตรงเติบโตปกติก็ได้(เส้นล่าง) หรือว่าเส้นที่เติบโตสูงมากก็ได้แน่นอน รัฐเลือกเส้นบน ตรงนี้ไม่มีการถกกันเลยว่าเอาเส้นไหน ทั้งที่ความต่างกันมันสูงเท่ากับโรงไฟฟ้า 24 แห่ง

หน่วยงานเศรษฐกิจมีบทบาทสูง อาจเป็นเพราะ 15 ปีที่แล้วกับตอนนี้มีเงื่อนไขทางเศรษฐกิจต่างกันมาก ทำให้ไม่สามารถพยากรณ์ความต้องการใช้ไฟในอัตราเฉลี่ยเดิมได้หรือเปล่า

มีคนพูดว่าค่าเฉลี่ยมันไปรวมช่วงที่ฟองสบู่แตกแล้ว ดังนั้นเราจะต้องตรงช่วงที่มันผิดปกติแล้วลองคำนวณดูว่าจะเป็นเท่าไร อย่างไรก็ตามถามว่าตอนนี้เราไม่ได้อยู่บนฟองสบู่หรือ และฟองสบู่จะไม่แตกอีกหรือ คุณการ์นต์ได้ไหม ฟองสบู่อเมริกาก็เริ่มแตกแล้ว ของจีนก็มีแนวโน้มเช่นนั้น แล้วของไทยที่เศรษฐกิจที่พึ่งพาการส่งออกเลย อย่างน้อยมันคงไม่ใช้การเติบโตของเศรษฐกิจที่เขาทำนายว่าจะโต 5.5-5.6% ตลอด 15 ปี คำถามคือ คุณ defend ได้ไหมตัวเลขนี้

เขาออกมา defend เรื่องนี้ไหม ?

ไม่ เขาบอกว่านี่เป็นตัวเลขของสภาพัฒน์ฯ แต่ที่ผ่านมาสภาพัฒน์ฯ ก็ไม่ได้ทำนายตรง ซึ่งเขาก็บอกว่าการทำนายแค่ปีสองปีแต่การไฟฟ้าเอาไปขยายเอง ประเด็นสำคัญคือ มันไม่มีความรับผิดชอบ (accountability) เป็นการทำงานแบบแยกส่วนและไม่รับผิดชอบต่อตัวเลขนั้น คนวางแผนก็วางแผนไปภายใต้แรงจูงใจด้านการลงทุนที่มุ่งขยายออกไป แต่ผู้ใช้ไฟที่ต้องรับภาระ ไม่มีส่วนรับรู้หรือกำหนดการตัดสินใจเลย และไม่มีใครรับผิดชอบถ้าพยากรณ์ผิดพลาด

การคำนวณความต้องการใช้ไฟฟ้า คำนวณยังไง ? คำนวณจาก peak demand คือความต้องการสูงสุด แปลว่าในหนึ่งปีจะมีวันที่ใช้ไฟกันสูงที่สุด 1 วัน เขาเอาตรงนั้นมาเป็นฐานแล้วบวกขึ้นไปอีก 15% ดังนั้นยิ่งพยากรณ์สูงมันก็จะทวีคูณขึ้นไป

แล้วโรงไฟฟ้าที่เขาเอามาให้พิจารณาเป็นทางเลือกมีอะไรบ้าง ทุกทางเลือกมีนิวเคลียร์ ถามว่าพลังงานหมุนเวียนอยู่ไหน การประหยัดพลังงานอยู่ไหน ระบบโคเจนเนอเรชั่นอยู่ไหน

ขอแทรก :

ระบบโคเจนเนอเรชั่น หรือเรียกสั้นๆ ว่า โคเจน ถือเป็นรูปแบบหนึ่งของโรงไฟฟ้าขนาดเล็ก หรือ เอสพีพี ขายไฟเข้าระบบไม่เกิน 90 เมกกะวัตต์ ซึ่งขึ้นชมนบอกว่าการเป็นระบบผลิตไฟฟ้าได้อย่างมี

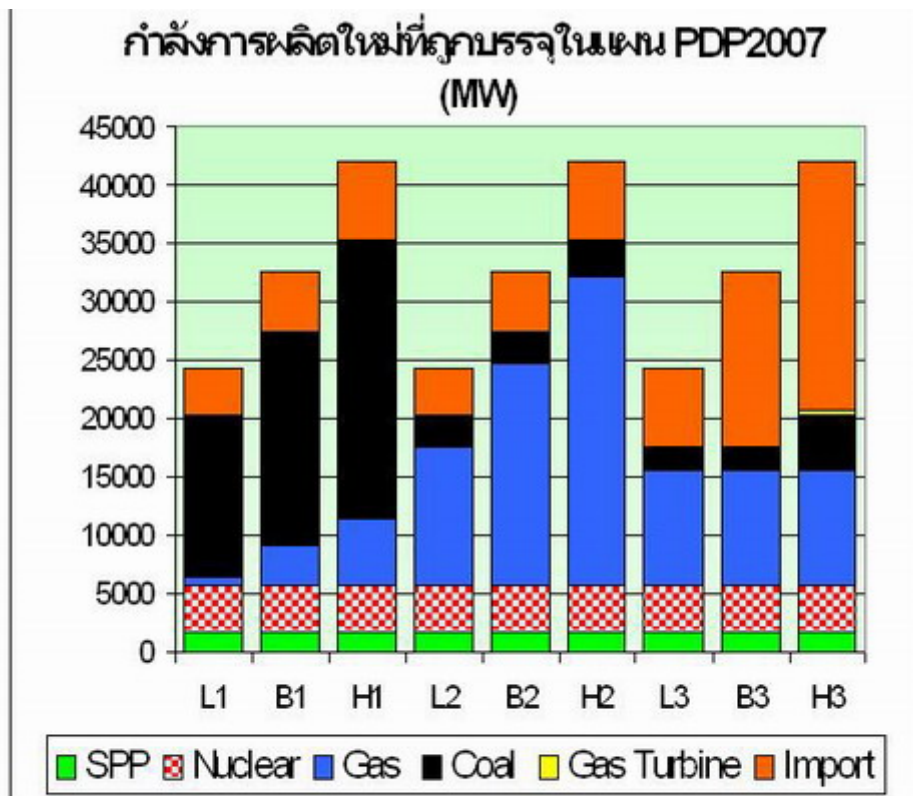
ประสิทธิภาพ โดยปกติถ้าเราผลิตไฟฟ้าแบบรวมศูนย์ จะได้ไฟฟ้าใช้ประมาณ 1/2 หรือ 1/3 ของพลังงานที่เอามาผลิต เพราะมันสูญเสียไปในรูปของความร้อนที่ทิ้งเปล่า ต้องใช้น้ำในแม่น้ำมาหล่อเย็นในกระบวนการผลิตซึ่งส่งผลกระทบต่อมาก แต่ถ้าขนาดเล็กลงมันจะมีประโยชน์ตรงที่ความร้อน หรือไอน้ำเหล่านั้นสามารถเอาไปใช้ในเครื่องทำความเย็นของโรงแรม หรืออุตสาหกรรมที่ต้องใช้ไอน้ำในการผลิตได้ เช่น โรงกลั่น พอมีการผลิตไฟฟ้าก็สามารถใช้พลังงานร่วมได้ คือ ใช้ทั้งไฟฟ้าและความร้อนไปในคราวเดียวกัน จะมีประสิทธิภาพถึง 80%

ขณะที่เอสพีที่อีกแบบหนึ่งคือ renewable หรือการใช้พลังงานหมุนเวียนในการผลิตไฟฟ้า

ส่วนไอพีพี คือ ผู้ผลิตไฟฟ้าขนาดใหญ่ ดำเนินการโดยทุนเอกชนและ กฟผ. ผลิตไฟเข้าระบบ 700 เมกกะวัตต์ขึ้นไป

และสุดท้าย วีเอสพีพี คือ ผู้ผลิตไฟฟ้ารายเล็กมากจะขายไฟเข้าระบบไม่เกิน 10 เมกกะวัตต์ ซึ่งเพิ่งขยายเพิ่มจากเดิมที่กำหนดไว้ที่ 1 เมกกะวัตต์

อีกอันหนึ่งคือ DSM หมายถึง การจัดการด้านการใช้ไฟฟ้า การส่งเสริมการใช้ไฟฟ้าอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีมากมายหลากหลายทาง หลากหลายกรณี

L = กรณีเต้า B = กรณีฐาน H = กรณีสูง
 1="ต้นทุนต่ำสุด" 2="ถ่านหินที่มีความเป็นไปได้" 3="LNG + ชี้อไฟ ๓๒๓. เพิ่ม"

แผนทางเลือก 9 ทางเลือกในการพิจารณาว่าพีดีพีจะใช้ทางเลือกใด

ทั้งโคเจน เอสพีพี วีเอสพีพี ก็มีอยู่แล้วในแผนพีดีพี ?

มี แต่ว่าเขาไม่ได้พิจารณาเป็นทางเลือก แต่จับยัดใส่ไปในแผนเลยว่าควรจะมีเท่าไร ซึ่งเป็นสัดส่วนน้อยมาก และไม่มีหลักวิชาการข้อมูลรองรับว่าควรจะเป็นเท่าไร ไม่มีการคำนวณต้นทุนดูว่าควรจะมีเท่าไรมากน้อยแค่ไหน โดยพิจารณาด้านต้นทุนหรือความเสี่ยงด้วย

ตอนมิถุนายน 2550 เราเลือกแผนทางเลือกคือ B2 คือก๊าซเป็นส่วนใหญ่ มีนิวเคลียร์และนำเข้า บอกตามตรงโมเดลแบบนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นเทคโนโลยีแรกสุดมาทำ ใครก็ทำได้ หลอกเด็กมากเลย

ที่สำคัญ เขาอ้างว่านิวเคลียร์ถูก ก๊าซถูก ถ่านหินถูก อย่างอื่นแพง แต่เอาเข้าจริงต้นทุนที่เขาบอกไม่ได้ถูกแบบนั้น เพราะมันมีทั้งระบบผลิต ระบบส่ง ระบบจำหน่าย ถ้ามองให้ครบยังมีต้นทุน CO2 ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมอีก แต่เขามองต้นทุนแบบแคบมากดูแต่ต้นทุนการผลิตอย่างเดียว ไม่ได้มองทั้งระบบ นี่ยังไม่นับว่าเราก็คำนึงถึงตัวเลขของเขาแม้ว่าจะดูแค่ต้นทุนการผลิตก็ตาม ถ้ามองว่าทำไมไม่ใส่เรื่อง DSM หรือทางเลือกอื่นๆ ให้เยอะกว่านี้ในแผนเพื่อให้ประหยัดต้นทุนโดยรวม

การวางแผนมันมีคำถามเยอะมาก ความจริงก็คือ ต้องรู้

ถ้าผลิตแบบกระจายศูนย์หรือโคเจน มันจะลดต้นทุนการส่งซึ่งก็เป็นสัดส่วนที่สูงเหมือนกัน ไม่ต้องผลิตแล้วส่งข้ามจังหวัด แต่ถ้าผลิตแบบแม่เหาะ ราชบุรี มันต้องลงทุนสายส่งมหาศาลที่จะดึงไฟข้ามจังหวัดข้ามภูมิภาค ตรงนี้เขาไม่ได้บอกและไม่คำนวณเปรียบเทียบ

แต่ที่มีการผลิตแบบรวมศูนย์เป็นหลัก ก็เพราะโครงสร้างพื้นฐานของระบบส่งมันมีอยู่แล้ว
มีอยู่แล้ว แต่มีส่วนที่ต้องลงทุนเพิ่มอีกเยอะตามแผน เพราะต้องรับเพิ่มอีก ดังนั้นแผนที่ดีที่ชัดเจนเลยว่าระบบส่งมันเพิ่มต้นทุนการผลิตถึง 40%

ตัวเลขของไอร์แลนด์ เปรียบเทียบให้เห็นเลยว่า ถ้าผลิตแบบกระจายศูนย์อย่างเดียวกันต้นทุนจะต่างกันแค่ไหน จะเห็นว่าส่วนผลิตสูงกว่า แต่ที่ลดลงไปเยอะมากคือต้นทุนการส่ง ที่ผ่านมามีไม่เคยเอามาคิดเปรียบเทียบ ที่เขาไม่ทำเพราะเขายังลงทุนเยอะก็ยิ่งกำไรเยอะ

นี่เป็นตัวเลขที่จะบอกว่าทำไมถึงควรเป็นระบบการผลิตแบบกระจายศูนย์ ประเทศอื่นเขาเลิกเน้นการผลิตแบบรวมศูนย์มานานแล้ว แต่เรายังคงยึดติด เพราะระบบการรวมศูนย์มันลงทุนสูง แต่คุณค่ามันต่ำ ไฟฟ้าที่ส่งถึงผู้บริโภคแค่ 34% ของการใช้พลังงานทั้งหมด ส่วนใหญ่มันสูญเสียไปกับกระบวนการแปรรูป ไม่สามารถดึงเอาความร้อนมาใช้ประโยชน์ได้

การปรับตัวเลขเดือนมกราคม 2550 เขากำหนดขั้นต่ำพยายามไม่ให้ไฟฟ้าสำรองเกิน 15% แต่กำลังไฟฟ้าสำรองของเรานั้นก็ยังเกินตลอดเวลา ตอนนี้ประมาณ 20%

ทั้งหมดก็เพื่อผลประโยชน์ของการไฟฟ้า....เริ่มจากการประกันกำไร -> การพยากรณ์ที่เกินจริง -> วางแผนขยายการลงทุนอย่างบิดเบี้ยว -> อัตราค่าไฟของผู้บริโภคที่สูงขึ้น....วนกันอยู่อย่างนี้ จนเป็นวงจรของการวางแผนเกินตลอดเวลา

ดูจากของเดิมก็ได้ สมมติฐานมันผิดไปหลายอย่างแล้ว แผนปัจจุบันที่อนุมัติไปบอกว่า ราคาน้ำมันอยู่ที่ 55 ดอลลาร์ต่อบาร์เรลถึงปี 2564 ตอนนี้จะแตะ 100 ดอลลาร์อยู่แล้ว เศรษฐกิจไทยขยายตัว 85% ภายใน 15 ปีข้างหน้า ถ้ามองว่ามันเป็นไปได้มากน้อยแค่ไหน DSM จะมีแค่ 0.2% และเอสพีพีจะเข้าสู่ระบบ 1,100 เมกะวัตต์ ซึ่งน้อยมาก ไม่ตรงกับความเป็นจริง

ตอนนี้ออกมาแล้วทั้งปี ปีที่แล้วเขาทำนายไว้ว่าทั้งปีไฟจะเพิ่ม 6.1% แต่เอาเข้าจริงมันเพิ่มแค่ 3.3% เอง ต่างกันเกือบครึ่งๆ แค่นี้เดี๋ยวยังผิดขนาดนี้ แต่อนาคตจะผิดขนาดไหน

แผนที่ดีที่กำหนดเรื่องเอสพีพี เรื่องพลังงานหมุนเวียนไว้ไม่ตรงกับความจริงยังไง ?

พลังงานหมุนเวียนมันมีมากกว่าที่คิด ณ เดือนพฤศจิกายน 2550 เขากำหนดไว้ที่ 1,700 เมกะวัตต์ในเวลา 15 ปี (2550-2564) แต่เอาเข้าจริงแค่ปีเดียวมันก็ขอเข้าสู่ระบบเยอะมากแค่ปีเดียว 2,400 เมกะวัตต์ ทั้งที่เอสพีพีมันหยุดไปนานมากตั้งแต่ปี 2540 รัฐไม่รับเข้าระบบเลยมาประกาศรับอีกที่ปี 2550 ที่ผ่านมามีไม่รับโดยอ้างว่าเศรษฐกิจฟองสบู่ มีไฟฟ้าเกินในระบบมากเลยไม่รับ แต่ขณะเดียวกันตัวเองก็สร้างโรงไฟฟ้าใหม่เรื่อยๆ

Renewable ไม่มีที่ทางในแผนเลย ส่วนวีเอสพีพี ยื่นขอเยอะกว่าที่เขาให้ไว้ ตอนนี้ได้ข่าวว่า 800 เมกะวัตต์แล้ว เป็นพลังงานแสงอาทิตย์ตั้ง 100 เมกะวัตต์

หลายๆ อย่างที่เขาพูดมา ที่เป็นสมมติฐานในการวางแผนมันก็ผิดแล้ว

กำลังบอกว่าที่เข้าใจกันว่า พลังงานทางเลือกแพง เป็นไปได้ยาก เป็นเรื่องไม่ถูกต้อง?

มันไม่เลวร้ายอย่างที่คิด ประเด็นก็คือ แผนพีดีพีมันมีอคติ ค่อนข้างกีดกันพลังงานทางเลือก แล้วคำถามคือ เขาขอเข้ามาเยอะๆ อย่างนี้ ยอมให้เขาเข้ามาไหม รัฐส่งเสริมเขาจริงไหม ปรากฏว่า มีการออกมติคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ (กพช.) เมื่อ 27 ส.ค.2550 ว่า เนื่องจากเห็นว่ามิเอสพีที่ยื่นขอส่งไฟเข้าระบบมาก จึงขอให้ กพผ.ยุติการรับซื้อ ให้รับซื้อแค่ 760 เมกกะวัตต์ ทั้งที่มีคนขอยื่นตั้ง 2,400 เมกกะวัตต์ ในขณะที่พวกโรงไฟฟ้าเอกชนรายใหญ่ หรือไอพีพี ที่ต้องสร้างโรงไฟฟ้าใหม่ทั้งโรง ตอนแรกประกาศรับซื้อ 3,200 เมกกะวัตต์ แต่รับซื้อจริง 4,400 เมกกะวัตต์

คำถามคือทำไมเป็นเช่นนี้? ทั้งที่เอสพีที่น่าจะให้การสนับสนุนกว่าด้วยซ้ำ เพราะประสิทธิภาพการใช้พลังงานดีกว่าเยอะมาก และต้นทุนโดยรวมถูกกว่า แต่รัฐกลับไม่ให้ความสำคัญ แสดงให้เห็นว่าไม่ได้มีความจริงจังสนับสนุน แต่ไปให้น้ำหนักกับถ่านหิน นิวเคลียร์

ที่น่ากลัวยิ่งกว่านั้น คือ มีการปรับปรุงทั้งทวนแผนพีดีพี เมื่อเดือนมกราคม เดิมที่วางกำลังไฟฟ้าสำรองไว้ราวๆ 15% พอมาดูแลที่ปรับไฟฟ้าสำรองสูงขึ้นไปอีก นั่นเป็นเพราะรับซื้อไฟเกินจากไอพีพี และขยายการซื้อไฟจากต่างประเทศ ทำให้ต้องเอาไฟที่เกินไปยัดไว้ในส่วนของไฟฟ้าสำรอง ตัวเลขไฟฟ้าสำรองในแผนจึงเพิ่มขึ้นมา ถามว่าใครจ่าย ตรงนี้เป็นเงินทั้งสิ้น

การวางแผนมันไร้หลักการ และเป็นแบบนั้นมาตลอด แต่ที่ผ่านมามีคนพูดถึง ไม่มีคนสนใจ

แล้วที่วิพากษ์มานี้ มีทางออกที่ดีกว่าไหม ?

ชำแหละโครงสร้างไฟฟ้าไทย จากแผนประเทศถึงบิลค่าไฟ (จบ)

ประชาไท วันที่ : 29/2/2551

ความเดิมตอนที่แล้ว....

'ชื่นชม สง่าราศรี กริเชน' นักวิชาการด้านพลังงาน ได้อธิบายถึงโครงสร้างไฟฟ้า โดยเอาเราๆ ท่านๆ เข้าไปเกี่ยวข้องด้วยอย่างน่าสนใจ ในฐานะผู้ที่ต้องแบกรับทุกสิ่งทุกอย่าง (ต้นทุน + ค่าไรที่แน่นอน) ของกิจการที่ผ่านค่าเอฟทีอย่างทั่วถึงและยังเป็นแบบคนตัวเล็กแบกคนตัวใหญ่ โดยที่กิจการผูกขาดไว้ให้ กพผ.บริหารจัดการเป็นหลัก ขณะที่เชื้อเพลิงอย่างก๊าซก็ผูกขาดให้ ปตท.เป็นหลัก (*คำถามเรื่องการแปรรูปอ่านตอนที่แล้ว-ด้านล่าง*)

อาจกล่าวได้ว่าจุดเริ่มต้นของปัญหาทั้งหมดอยู่ที่แผนพัฒนากำลังการผลิตไฟฟ้า หรือเรียกย่อๆ ว่า พีดีพี (Power Development Plan) ทำหน้าที่กำหนดว่าความต้องการใช้ไฟในอีก 15 ปีของไทยจะเป็นเท่าไร ต้องจัดหาไฟจากไหน สร้างโรงไฟฟ้ากี่โรง ใช้เชื้อเพลิงอะไร โดยเธอฟันธงว่าเป็นแผนที่ 'เวอร์' มาโดยตลอด และความเวอร์นั้นทำให้หน่วยงานที่ชงแผนอย่าง กพผ. ยิ่งลงทุนเพิ่ม ยิ่งได้กำไรเพิ่มเพราะทั้งผูกขาดและมีระบบประกันกำไร โดยที่ผู้บริโภคเป็นคนแบกรับโดยไม่จำเป็น เนื่องจากไฟฟ้ามะเหมื่อนเงินที่สะสมไว้มากยิ่งดี ที่สำคัญ มันไปก่อความขัดแย้งกับชาวบ้านในหลายพื้นที่ ทั้งที่มันมีทางออกอื่นที่ดีกว่า

ข้อเสนอและข้อท้าทายหลักๆ ของชื่นชมก็คือ การผลิตแบบกระจายศูนย์ ซึ่งมีประสิทธิภาพมากกว่า รวมไปถึงการปรับโครงสร้างที่ผูกขาด การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ฯลฯ

ไหนๆ ก็ใช้ไฟเล่นอินเตอร์เน็ตกันทั้งวันแล้ว ลองทำความเข้าใจ ถกเถียง หรือวางแผนไฟฟ้าร่วมกันซักยกจะเป็นไร ...

แล้วที่วิพากษ์มานี้ มีทางออกที่ดีกว่าไหม ?

เราอาจลองเริ่มจากการปรับสมมติฐานที่เวอร์แบบนั้นให้เป็นจริงมากขึ้น ความต้องการไม่ใช่จะไม่เพิ่มเลย แต่กำหนดดังนี้

ให้ความต้องการใช้ไฟฟ้าเพิ่มอย่างต่อเนื่อง 1,000 เมกกะวัตต์ต่อปี

เพิ่มสัดส่วนโคเจนจาก 1,700 เป็น 2,000 เมกกะวัตต์

DSM ศักยภาพเยอะมาก แต่เรากำหนดไว้ที่ 1,500 MW

พลังงานหมุนเวียนก็ศักยภาพเยอะแต่เราให้เพิ่มอีกแค่ 500 MW

ไฟฟ้าพอใช้ไปอีก 15 ปีโดยไม่ต้องเร่งสร้างโรงไฟฟ้าใหม่?

• ณ พ.ศ. 2550 กำลังผลิตติดตั้งอยู่ที่ (กำลังผลิตสำรอง 22%)		27,788 MW
• มีกำลังการผลิตที่จะเพิ่มเข้ามาในระบบภายในปี 2564 (ไม่รวมโรงถ่านหิน นิวเคลียร์ IPP ทุกประเภท ไฟฟ้านำเข้าที่ยังไม่เซ็นสัญญา)	=	14,876 MW
• หักโรงไฟฟ้าที่จะถูกปลดออก		-8,462 MW
• หากเปิดให้ CHP/cogen เข้ามาได้อีกอย่างเต็มที่	=	2,000 MW
• หากสนับสนุน DSM เต็มที่ ประหยัดได้อีก	=	1,500 MW
• หากสนับสนุน RE เต็มที่ เข้ามาได้อีก	=	500 MW
• รวมกำลังผลิตติดตั้ง ณ ปี 2564	=	<u>38,202 MW</u>
• ประมาณการความต้องการสูงสุด ณ ปี 2564 หากอัตราการเพิ่ม = 1,000 MW/ปี	=	<u>32,568 MW</u>
• กำลังผลิตสำรองปี 2564* (มาตรฐานต่ำสุด = 15%)	=	17%

ระบบไฟฟ้ามีความมั่นคงเพียงพอจนถึงปี 2564 โดยไม่จำเป็นต้องเร่งสร้างโรงไฟฟ้าใหม่ (Green-field) ทั้งนิวเคลียร์/ถ่านหิน/ก๊าซ/ไฟฟ้านำเข้า

จะเห็นว่า เราไม่จำเป็นต้องมีถ่านหิน นิวเคลียร์ และโอพีพีใหม่ เราก็มียไฟฟ้าเพียงพอ และมีกำลังสำรองอีกตั้ง 17% นี่คือตัวเลขแบบ conservative สุดๆ แล้ว ที่จริงตัวเลขความต้องการใช้ไฟฟ้าสามารถจัดการให้ต่ำกว่านั้นได้มาก และศักยภาพของโคเจนและ DSM ก็สูงกว่าที่กำหนดไว้ได้อีกมาก ฉะนั้น ที่บอกเราต้องเพิ่มถ่านหิน นิวเคลียร์ และเขื่อนจากประเทศเพื่อนบ้านมันไม่เป็นความจริงเลย เราสามารถจัดการได้ดีกว่านั้น แล้วยังมีความมั่นคงได้โดยไม่กระทบเลย ขอให้รัฐบาลอย่ากีดกันพวกนี้แล้วกัน

ถ้าให้มองภาพรวมแล้วไม่คิดถึงข้อจำกัดเลย เรื่องโครงสร้างทั้งหมดในการวางแผนพลังงานของประเทศมันควรปรับปรุงอะไรบ้าง ?

ต้องปฏิรูป 2 อย่างคือ โครงสร้างและกลไกการวางแผน

การปฏิรูปในเชิงโครงสร้าง กฟผ.ต้องไม่ผูกขาด โอคเ ทาระบบส่งไป แต่ต้องไม่ผูกขาดการรับซื้อ ตอนนี้ใครจะมาขาย กฟผ.ต้องเห็นชอบ กลายเป็น กฟผ.มีอำนาจในการผูกขาดการรับซื้อ ถ้าจะให้ดีใครใคร่ผลิตต้องผลิตได้ เอสพีพีเขาอยากผลิตเอง และผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย ส่วนเกินก็ควรขายเข้าระบบได้

พูดในเชิงเทคนิคตอนนี้เรามีระบบ Base Load เยอะเกินไป ระบบนี้หมายถึง ระบบขนาดใหญ่ที่ผลิตเป็นพื้นฐานจริงๆ มันต้องมีความหลากหลายของระบบเยอะกว่านี้ ในต่างประเทศส่วนใหญ่จะเน้นการกระจายศูนย์ทั้งนั้น

อย่างนั้น ถ้ามีอุตสาหกรรมใหญ่ๆ ตรงไหนแล้วสร้างโรงไฟฟ้าใกล้ๆ ก็ถูกต้องแล้ว ?

ตามหลักการแล้วควรจะเป็นแบบนี้ อุตสาหกรรมควรรับผิดชอบต่อความต้องการของตัวเอง แล้วรับความเสี่ยงเอง และดังนั้น จึงควรมีสหิทธิขายไฟเข้าระบบด้วย ระบบควรจะเป็นของทุกคน แต่ตอนนี้เหมือนกับ กฟผ.จะกีดกันด้วยการไม่รับซื้อ กลายเป็นว่าสายส่งเป็นของ กฟผ. รับใช้ กฟผ.ซึ่งไม่ถูกต้อง ทุกอย่างไปรวมศูนย์ทุกอย่างก็ไปขึ้นกับ กฟผ.

ไม่ว่าความต้องการใช้ไฟจะเพิ่มขึ้นตรงไหน กฟผ.ก็เอามาเป็นข้ออ้างความชอบธรรมในการวางแผน กลายเป็นว่าความเสี่ยงในการลงทุนเกินถูกเฉลี่ยให้กับผู้บริโภคทั้งหมด ดังนั้น ถ้าจะให้ระบบมีประสิทธิภาพดีขึ้น คนที่สามารถจัดการได้ ควรรับความเสี่ยงตรงนั้นไป

เช่น กรณีของโรงงานอุตสาหกรรมของสหวิริยา เขาบอก กฟผ. ตลอดเวลาว่าจะมีความต้องการเพิ่มขึ้น เท่านั้นเท่านั้น เป็นตัวเลขสูงมากระดับพันเมกกะวัตต์เพราะเป็นอุตสาหกรรมหนัก กฟผ. ก็จะรวมเข้ามาในการพยากรณ์ความต้องการใช้ไฟ ถ้าหากสหวิริยาเลื่อนการลงทุน ซึ่งก็เลื่อนมาตลอด กำลังไฟฟ้าสำรองในแผนพีดีพีก็เกิน ใครรับผิดชอบ มันก็เกลี้ยมาแบกรับทั่วประเทศแต่ไม่มีใครมองเห็น

แปลว่าอุตสาหกรรมใหญ่ต้องสร้างโรงไฟฟ้าเองด้วย ?

สร้างเองหรือไม่ก็ได้ แต่ต้องจัดหาเอง อาจจะทำสัญญากับ กฟผ. หรือเอสพีพี หรือไอพีพี เพื่อให้ความเสี่ยงไม่ถูกโยนเข้ากองกลางอีกต่อไป ถ้าใช้จริงก็ไปทำสัญญาแบบนั้น ถ้าเลื่อนการลงทุนก็ต้องรีบไปเลื่อนการจัดหาไฟฟ้า เป็นการปฏิรูปการรับผิดชอบ มีเจ้าภาพ จะได้ไม่มีการเผื่อแล้วเผื่ออีก

ประการต่อมา **การการปฏิรูปการวางแผน** ต้องตอบคำถามให้ได้มากกว่านี้ เพราะล้วนแต่เป็นคำถามพื้นฐานมาก เช่น ทำไม DSM ไม่ถูกพิจารณาเป็นทางเลือกด้วยบนฐานต้นทุน เป็นต้น ตอนนี้ไม่มีการตรวจสอบเลย และผู้มีอำนาจตัดสินใจอยู่ในวงแคบมาก ควรปฏิรูปการวางแผนบนการพิจารณาทางเลือกที่รอบด้านจริงๆ รวมทั้งมีการกำหนดเป้าหมายการวางแผนว่าต้องการนำไปสู่อะไร ความยั่งยืนจะเป็นเป้าหมายอันหนึ่งในการพิจารณาใหม่ ต้นทุนต่ำสุดของระบบโดยรวมจะถูกพิจารณาจริงๆ หรือเปล่า แล้วมันจะออกมาเป็นแผนอีกแบบหนึ่ง ต้นทุนโดยรวมจะต่ำลง การสร้างโรงไฟฟ้าที่มีผลกระทบมากๆ เชื่อได้เลยว่า มันจะไม่เยอะขนาดนี้ เพราะต้นทุนด้านสิ่งแวดล้อมด้านสังคมก็จะถูกนำมารวมในการพิจารณาด้วย และจะให้เห็นต้นทุนต่างๆ ที่ถูกกว่าอย่างรอบด้าน มีการมองแบบเชื่อมโยงมากขึ้น

ที่สำคัญ ตรงนี้จะต้องถูกมองเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโดยรวมด้วย ไม่สามารถมองแบบแยกส่วนอีกต่อไป เดิมทีอุตสาหกรรมจะขยายก็ขยายไป รัฐบาลก็หลับลับตาให้บีโอไอหมด ขณะที่กระทรวงพลังงานก็จัดหามาประเคนให้ ไม่มีการมองเชื่อมโยงว่า บางอุตสาหกรรมมีต้นทุนการใช้พลังงานสูงมากขณะที่มูลค่าทางเศรษฐกิจต่ำ จึงไม่ควรต้องอุดหนุนอุตสาหกรรมแบบนั้น

ยกตัวอย่างให้เห็นชัดๆ ได้ไหม ?

เช่น ต้นทุนพวกเหล็กและเหล็กกล้า รายงานการศึกษาจากทีดีอาร์ไอบอกว่า มันในกลุ่มอุตสาหกรรมที่ไม่ควรได้บีโอไอเท่าไร เพราะใช้พลังงานสูงมาก และมีมูลค่าเพิ่มต่อเศรษฐกิจต่ำ ความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศก็ต่ำ มันทำให้จีดีพีเพิ่มจริง แต่เป็นจีดีพีที่ไร้คุณภาพ มีต้นทุนพลังงานสูง ต้นทุนสิ่งแวดล้อมสูง ถ้าเทียบกับอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าเพิ่มต่อเศรษฐกิจสูงก็เช่น อุตสาหกรรมสิ่งทอ ทอผ้าออกมาแล้ว ก็นำไปสู่อุตสาหกรรมการทำเสื้อผ้าสำเร็จรูป ไปสู่อุตสาหกรรมแฟชั่นหรืออะไรก็แล้วแต่ มีการจ้างงานมาก มีวงจรของเศรษฐกิจยาว แต่ละขั้นก็สร้างมูลค่าเพิ่มสูงด้วย แต่เหล็กนี้ใช้ทรัพยากรล้วนๆ แล้วไม่สร้างมูลค่าเพิ่มอะไร ควรหรือไม่ที่เราจะต้องอุดหนุนในด้านพลังงาน การวางแผนเศรษฐกิจจึงควรเชื่อมโยงกับประเด็นพลังงานด้วย

อุตสาหกรรมใช้พลังงานอย่างมีคุณภาพ?

กลุ่มอุตสาหกรรม High Energy, Low VA, Low RCA	สัดส่วนความเข้มข้นของ การใช้พลังงาน	สัดส่วนมูลค่าเพิ่มต่อผลิตภัณฑ์	ดัชนีความใช้ประโยชน์ทางการแข่งขัน (RCA)			
			ค่า	ค่า	ค่า	
อุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า	0.331	0.151	0.19			
การผลิตเหล็กกล้าแบบยาว	0.283	0.322	0.25			
การผลิตผลิตภัณฑ์เหล็ก	0.18	0.3	0.91			
การผลิตผลิตภัณฑ์โลหะอื่น ๆ	0.178	0.338	0.5			
การฟอก การพิมพ์ การย้อม	0.177	0.27	0			
การผลิตเครื่องปั้นดินเผาและกระจก	0.15	0.24	0.21			
การผลิตเครื่องเรือนที่หาค่ามูลค่าสูง	0.146	0.253	0.56			
แบตเตอรี่และหม้อเก็บประจุไฟฟ้า	0.142	0.264	0.59			
การผลิตเครื่องจักรและอุปกรณ์	0.131	0.33	0.08			
การผลิตอุปกรณ์ไฟฟ้า	0.128	0.278	0.01			
เครื่องมือเครื่องใช้ไฟฟ้าอื่น ๆ	0.125	0.313	0.95			
การผลิตผลิตภัณฑ์ทางเคมีอื่น ๆ	0.122	0.319	0.41			
การผลิตเครื่องจักรและอุปกรณ์พิเศษ						
การผลิตผลิตภัณฑ์จากกระดาษ						
การผลิตสินค้าอุตสาหกรรมอื่น ๆ						
การผลิตยาสูบ						
การผลิตเครื่องดื่มและเครื่องดื่ม						
การผลิตเครื่องปั้นดินเผาและเครื่องปั้น						
การบรรจุภัณฑ์ และการเก็บรักษา						
การผลิตผลิตภัณฑ์จากไม้และไม้กั้น						
การผลิตรองเท้า ยานยนต์จักรยานยนต์						
การผลิตเครื่องเรือนเครื่องตกแต่ง						
การผลิตผลิตภัณฑ์อาหารอื่น ๆ						
การผลิตอุปกรณ์การถ่ายภาพและ						
การทำเย็บกระดาษ						
การผลิตผลิตภัณฑ์หนังสือ						
การอบ การขนในยาสูบ						
อุตสาหกรรมเครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์						
อุตสาหกรรมเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เครื่องใช้						
โรงงานทำพลาสติก และผลิตภัณฑ์อื่น ๆ						
อุตสาหกรรม	กำหนด	น้ำมัน	ก๊าซ	ไฟฟ้า	รวม	
อาหารและเครื่องดื่ม	17	683	76	857	1,633	9.1%
สิ่งทอ	8	266	4	665	943	5.3%
ไม้และเครื่องเรือน	-	33	-	135	168	0.9%
กระดาษ	424	191	-	187	802	4.5%
เคมี	592	465	504	806	2,367	13.2%
อโลหะ	5,062	310	1,243	605	7,220	40.4%
โลหะขั้นมูลฐาน	408	324	-	555	1,287	7.2%
ผลิตภัณฑ์โลหะ	-	137	325	1,095	1,557	8.7%
อื่น	978	869	-	48	1,895	10.6%
รวม	7,489	3,278	2,152	4,953	17,872	100.0%
อุตสาหกรรมเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เครื่องใช้	0.051	0.418		1.11		
โรงงานทำพลาสติก และผลิตภัณฑ์อื่น ๆ	0.045	0.383		8.07		

ควรทบทวนนโยบายการให้ BOI

พูดแบบนี้แปลว่าอุตสาหกรรมเหล็กทำได้ แต่รัฐไม่ควรไปแบกรับต้นทุนด้านพลังงาน ?
 ทำได้ แต่รัฐไม่ควรไปอุดหนุนเขา ถ้าจะทำงานจริงก็ต้องรับต้นทุนความเสี่ยงด้านพลังงานเองได้ไหม อย่ายามาเกลี้ยให้สังคมโดยรวม

ในฐานะที่อยู่ในแวดวงราชการมาก่อน อาจเห็นข้อจำกัดในการปฏิรูปเยอะ ดั่งนั้นแล้วในทางรูปธรรมมันมีช่องทางไหนบ้างที่พอทำได้เพื่อนำไปสู่การปฏิรูปที่ควรจะเป็น ?
 ที่ผ่านมา ตัวเองทำงานระดับนโยบายเยอะ ร่วมประชุมกับภาครัฐบ้าง ล็อบบีบ้าง เขียนจดหมายถึงผู้เกี่ยวข้องบ้าง ไอเดียต่างๆ เหล่านี้เคยนำเสนอหลายครั้ง แต่พอไม่มีฐานสนับสนุนจากภาคสังคมมันก็ไม่มีความที่จะไปกดดันให้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง เพราะระบบปัจจุบันมันชัดเจนว่ามีใครได้ประโยชน์ เขาก็ยอมไม่ยอมจะเปลี่ยนแปลงอะไร

ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงมันไม่ใช่แค่ข้อมูล ข้อเท็จจริง แต่มันต้องมีแรงกดดันจากสังคมจริงๆ ผู้ใช้ไฟนั้นแหละจะเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักจากการวางแผน ถ้าผู้ใช้ไฟหรือผู้บริโภคไม่เรียกร้อง ยากที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง

ตอนนี้จะมีแค่ผู้ได้รับผลกระทบที่หลังพิงฟลาที่ต้องออกมาต่อสู้เพื่อปกป้องทรัพย์สินหรือวิถีชีวิตของตนเอง เรื่องการสื่อสารข้อมูลเหล่านี้ผู้ที่ใช้ไฟให้เห็นความเชื่อมโยงของระบบโดยรวมจึงเป็นสิ่งสำคัญมาก ทรายไต้ที่ใช้ไฟไม่คิดอะไร นอกจากแค่กดสวิทช์แล้วจ่ายสตางค์ มันก็จะเป็นอยู่อย่างนี้ ในต่างประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงได้ เพราะระบบข้อมูลข่าวสารมันถึงผู้ใช้ไฟ เขาได้ข้อมูลข่าวสารที่รอบด้านเลยมีการถกเถียงของสังคม นำไปสู่การตัดสินใจรวมของสังคม

เราต้องเริ่มต้นมีส่วนร่วมโดยเริ่มที่การเปิดเผยนำเสนอข้อมูลทั้ง 2 ด้าน เพราะที่ผ่านมาข้อมูลมันน้อยมาก การผูกขาดเกิดขึ้นกับเรื่องข้อมูลด้วย ที่สำคัญ เรื่องพลังงานต่างจากเรื่องสาธารณสุข เรื่องทรัพยากร ฯลฯ ซึ่งมีฐานของภูมิปัญญา แต่เรื่องไฟฟ้ามันเป็นเรื่องใหม่ของสังคมไทย ของโลกด้วยซ้ำ เพิ่ง 100 กว่าปีเอง

มันเป็นเรื่องเทคนิคมาก
 จริงๆ มันไม่ใช่เทคนิคนัก ไม่มีอะไรยากหรือ ลองดูโมเดลของเขา (กฟผ.) สิ มันหลอกเด็กมากเลย

พูดเรื่องข้อมูลข่าวสาร ปัจจุบันที่เป็นอยู่ เอาเฉพาะในแวดวงคนทำงานตรงนี้ หาข้อมูลยากไหม ? ยากมาก (ลากเสียงยาว) ถ้าไม่มีคอนเน็กชันก่อนหน้ามันคงลำบากกว่านี้มาก

แล้วเรื่องโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ มองยังไง ?

ข้อมูลของรัฐบาลอ้างว่าเป็นการเตรียมการศึกษา 1,350 ล้านบาท แต่อยากให้ดูว่ามันเป็นมายาคติที่เราต้องตรวจสอบว่าเราต้องการนิวเคลียร์จริงหรือเปล่า

ก่อนจะไปถึงตรงนั้นขอถามแทนบางเสียงก่อนว่า เราจะอธิบายอย่างไรในการปฏิเสชนิวเคลียร์ เพราะมีการพูดเสมอว่าญี่ปุ่นและอเมริกาก็คงไม่โง่ขนาดที่จะสร้างอะไรที่เสี่ยงและจัดการไม่ได้ นอกจากนี้ยังมีการทักท้วงอีกว่าอย่างน้อยที่สุดเราควรจะมีเริ่มต้นศึกษาจะได้มีองค์ความรู้รองรับเวลาจำเป็นต้องใช้

ถึงบอกว่านี่เป็นข้ออ้างที่ต้องตรวจสอบ ถกเถียง แต่ที่ผ่านมามันไม่มีการถกเถียงเลย นี่มันเงินประชาชน จุดประสงค์ของการตั้งงบศึกษาคือต้องให้ความรู้กับประชาชนอย่างรอบด้านเพื่อให้เกิดการถกเถียง ไม่ใช่ตั้งเป็นงบไว้ประชาสัมพันธ์ข้อมูลด้านเดียว

อันที่จริงมันควรศึกษาจริงๆ ก่อนจะมาอัดไว้ในแผนพีดีพี แต่กลับอัดไว้ในแผนก่อนแล้วค่อยมาศึกษา เราไม่ได้บอกว่าตรงนี้ถูกหรือผิด เพียงแต่อยากจะขอเสนอข้อมูลอีกด้านหนึ่งเพื่อให้เกิดการถกเถียงในสังคม ทุกประเทศพัฒนาที่ผ่านการตัดสินใจมา มันมีการถกเถียงของสังคมโดยกว้าง

ประเด็นแรก **เรื่องความมั่นคงทางพลังงาน** พูดไปเยอะแล้วว่า 15 ปีเราไม่ต้องการสร้างโรงไฟฟ้าใหม่ ข้อมูลความต้องการก็วางแผนเวอร์ เท้าที่มีการขอเข้ามา SPP 2,400 + VSPP 800 ก็ 3,600 เมกกะวัตต์แล้ว เกือบเท่านิวเคลียร์ 1 โรง

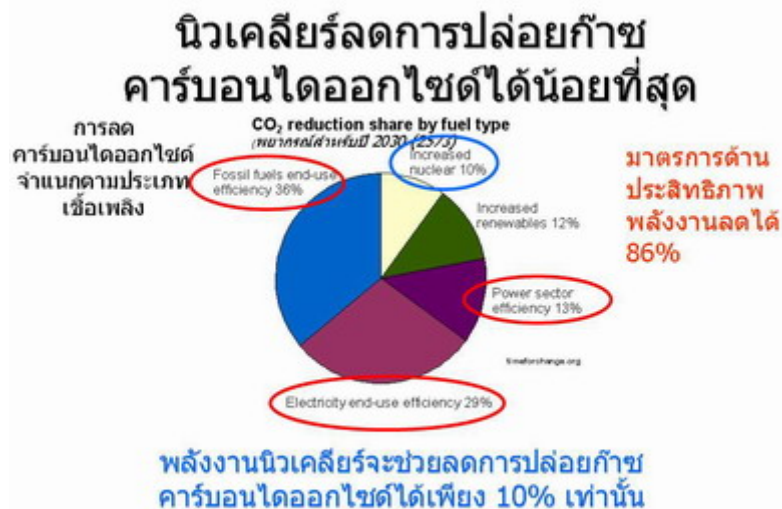
เรื่องการกระจายความเสี่ยงและราคา อันที่จริงความเสี่ยงมันไม่ต่างจากก๊าซเลย ปริมาณก็มีจำกัด ราคา ก็จะยิ่งขึ้นสูงขึ้นในอนาคต มันต้องมาซึ่งดูจริงๆ ว่ากระจายจริงหรือเปล่า และมีทางเลือกที่ดีกว่านี้ไหม

เรื่องการลดการพึ่งพิงการนำเข้าพลังงาน นิวเคลียร์นี้เราไม่มีทรัพยากร เทคโนโลยี ไม่มีเลย ต้องนำเข้าทั้งกังหัน ถ้าเป็นพลังงานชีวมวล เราสามารถทำเองได้บางส่วน เทคโนโลยีเราก็คุ้นเคย ไม่ต้องนำเข้าผู้เชี่ยวชาญ ดังนั้นนิวเคลียร์จึงไม่ลดการพึ่งพิง

ในเชิงการพึ่งพา ถ้าดูต้นทุนของฟินแลนด์ซึ่งเป็นประเทศที่สร้างโรงไฟฟ้านิวเคลียร์รายล่าสุด จะพบว่า ต้นทุนเขาสูงมาก 4,300 ดอลลาร์ต่อกิโลวัตต์ ถ้ารวมทั้งหมดมันอาจไปถึงระดับ 5,000-6,000 ดอลลาร์ต่อกิโลวัตต์ ขณะที่ถ่านหินอยู่ที่ 1,000 ดอลลาร์ต่อกิโลวัตต์ ก๊าซถูกกว่านั้น ถ้าของไทยที่วางแผนไว้ 4,000 เมกกะวัตต์ มันก็คือการลงทุน 568,000 ล้านบาท 27% ของจีดีพี ดังนั้น นิวเคลียร์ไม่ได้นำไปสู่การลดการพึ่งพา เพิ่มการพึ่งพิงการนำเข้าด้วยซ้ำ

เรื่องพลังงานราคาถูก ก็ไม่ได้ถูกอย่างที่คิด ของต่างประเทศนิวเคลียร์ก็แพงกว่าอย่างอื่น ที่อ้างว่าถูกไม่ถูกจริงแล้วยังมีต้นทุนอื่นๆ อีกมากมาย

เรื่องการลดคาร์บอน IAEA บอกเลยว่า นิวเคลียร์มันลดคาร์บอนได้แค่ 10% ที่เหลือมาจากการประหยัดพลังงาน การใช้พลังงานหมุนเวียน แต่เราก็ทุ่มเยอะเหลือเกินกับนิวเคลียร์

Source: "Nuclear: Pros and Cons" <http://timeforchange.org> (2007)
Data Source: International Energy Agency (IEA). <http://iea.org>

ลงทุนสูงแบบนี้จะเอาเงินจากไหน มันอาจไม่ได้สร้างจริงก็ได้

ไม่ยาก ก็ผลักภาระให้ผู้ใช้ไฟไป

แปลว่าสร้างโรงไฟฟ้านิวเคลียร์แล้วค่าไฟจะขึ้นอีกเยอะ ?

ใช่ เขาจะค่อยๆ ผลัก แต่หวังว่ามันจะไม่ง่ายอย่างที่คิด คงมีแรงเสียดทาน แต่ทางรัฐเขาได้ข้าราชการที่ชีวิตทั้งชีวิตเพื่อนิวเคลียร์มาช่วยผลักดัน

ฟีดพิททบทวนกันทุกปีใหม่ แล้วมีความเป็นไปได้จะดึงเรื่องนิวเคลียร์ออกมาเพื่อตั้งต้นถกเถียงกันใหม่ไหม ?

ไม่จำเป็น บางทีสองปี หรือสามปีจึงทบทวน บางปีก็ทบทวนถึง 2 ครั้ง แล้วก็มีการปรับแผนกันได้ แต่ตอนนี้แค่ดึงเรื่องนิวเคลียร์ออกคงไม่พอ ต้องยุบหน่วยงาน กลไกต่างๆ ด้วย ซึ่งเขาคงไม่ยอมง่ายๆ

ขอลกลับไปเรื่อง 'ภาระ' ของผู้บริโภค พอจะให้เห็นภาพรวมได้ไหมว่าทั้งหมดแล้วมันเป็นเท่าไรหรือถ้าเอาแผนฟีดพิทฉบับล่าสุดนี้เป็นฐาน

คำนวณคร่าวๆ จากแผนฟีดพิทล่าสุดที่เขาทำมา ปริมาณไฟฟ้าสำรองมันอยู่ที่ 20-25% เราเลยลองดูว่า ถ้าคิดแค่ 15% มันจะมีกำลังการผลิตเกินเป็นภาระเท่ากับเท่าไร คิดแค่ระบบผลิตกับระบบส่งเท่านั้น ไม่รวมระบบจำหน่าย พบว่าปริมาณไฟฟ้าสำรองที่เกินมาจาก 15% คิดเป็นเงินกว่า 130,000 ล้านบาท ภาระแค่ตรงนี้เฉยๆ นะ แต่จริงๆ มันไม่ได้เกินแค่นี้ เพราะความต้องการมันเวอร์มาก จากที่เขากำหนดไว้ว่าจะเพิ่มปีละ 1,900 MW ปรับให้เหลือเพิ่มแค่ปีละ 1,000 MW เราก็จะพบว่ามันเกินมากถึง 400,000 ล้าน นี่คือการลงทุนแบบฟองสบู่ นี่เฉพาะภาระจากการลงทุนด้านการสร้าง ยังไม่รวมภาระเรื่อง take-or-pay

ภาระ take-or-pay มีหลายอย่าง ทั้งจากก๊าซ จากการจัดหาเชื้อเพลิงอื่น สัญญาซื้อขายไฟฟ้าจากเอกชน เหล่านี้จะมีการประกันความเสี่ยง เป็นภาระ take-or-pay

ถ้าดูเฉพาะก๊าซธรรมชาติเหลว หรือ LNG ตอนนี้ ปตท.วางแผนตามฟีดพิทที่ได้รับการอนุมัติเดือนมิถุนายน 2550 พบว่าการใช้ก๊าซจะเพิ่มมาก เลยนามาสู่เรื่องการจัดหา ปัจจุบันที่มีไม่พอ ต้องนำเข้า LNG เข้ามาอีก โดยขนส่งทางเรือมาจากต่างประเทศ ขนมาแล้วต้องสร้างท่าเรือรองรับและโรงแยกก๊าซ มูลค่าลงทุนตรงนี้เป็นแสนล้าน แต่ปรากฏว่าพอปรับปรุงแผนอีกที่เดือนมกราคม 2551 ปรับเปลี่ยนใหม่หมดเลย กลายเป็นว่าก๊าซจะใช้เท่าเดิม แต่เพิ่มในส่วนถ่านหินและไฟฟ้านำเข้าแทน (ไฟฟ้านำเข้าจากเดิม 5,090 เมกกะวัตต์ เพิ่มเป็น 14,000 กว่าเมกกะวัตต์) ดังนั้น ตอนนี้ไม่มีความจำเป็นแล้วที่จะต้องนำเข้า LNG ถ้าทำไปตรงนี้เป็นภาระ take-or-pay

ที่ตกลงคือ พอปรับแผนฟีดพิทเดือนมกราคมลดการใช้ก๊าซเหลือใช้คงที่แล้ว กลับไม่มีการปรับแผนการลงทุนจัดหาก๊าซ แผนนำเข้า LNG ยังอยู่เหมือนเดิม

ดังนั้น ถ้าไม่มีการทบทวนแผนการลงทุน ลองคำนวณภาระคร่าวๆ ที่จะเกิดขึ้นเฉพาะในส่วนของเนื้อก๊าซที่ปตท.ไปเซ็นกับการ์ตานันจะเกิดเป็นภาระอีก 900,000 ล้านบาท ยังไม่รวมโครงสร้างพื้นฐานที่ต้องสร้าง

เหล่านี้คือภาระส่วนเกินต่อระบบเศรษฐกิจ รวมแล้วเกือบ 2 ล้านล้านบาท เป็นการลงทุนที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ตามเป้าหมาย

นอกจากนี้ยังมีเรื่องกองทุนพัฒนาชุมชนรอบโรงไฟฟ้า ตอนนี้มีการเก็บจากค่าใช้ไฟไปแล้วโดยไม่มีกฎหมายรองรับ นับจนถึงปลายปีที่แล้ว ราว 900 ล้านบาท ผู้บริโภคจ่ายไปแล้วโดยไม่รู้ตัวเข้ากองทุนนี้

กองทุนพัฒนาชุมชนรอบโรงไฟฟ้าที่ว่าผู้บริโภคว่าจ่ายไปแล้วนั้น มันเฉลี่ยอยู่ในค่าเอฟทีของเรา ?

ใช่ มันอาจจะสะท้อนออกมาไม่มากนัก แต่พอรวมกันแล้วมันเยอะมาก ถามว่าเก็บไปเพื่ออะไร มันไม่ใช่เพื่อชดเชยหรือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ อย่างกรณีแม่เกาะที่ผ่านมาก็ไม่ได้ แต่เขาเอาเงินไป "พัฒนา" จึงเรียกว่ากองทุนพัฒนาชุมชน จึงเอาเงินไปดูงาน ทำ renewable project ทำเรื่องการศึกษาวัฒนธรรมอะไรอย่างนี้

เคยเถียงเขาในที่ประชุมว่าทำไมไม่ชดเชยความเสียหายผู้ได้รับผลกระทบก่อน การเยียวยาต้องเป็นอันดับแรก แต่กลุ่มคนที่มัวอำนาจตัดสินใจไม่เห็นด้วย เพราะไม่อยากจะสนับสนุนผู้เสียหายเหล่านั้น เพราะคนพวกนั้นเป็นพวกต่อต้าน พวกที่ลุกมาเรียกร้อง สรุปลแล้วมันเลยกลายเป็นกองทุนทำลายความเข้มแข็งของชุมชนเสียมากกว่า

ถ้าเป็นระบบเยียวยาที่ชัดเจน การเรียกร้องก็อาจทำได้อย่างเป็นระบบ เป็นมาตรฐาน

ใช่ เขากลัว แต่วัตถุประสงค์ที่แท้จริงคือตรงนั้น คุณเก็บจากผู้ไฟฟ้าไป ผู้ไฟฟ้าคาดหวังว่าคุณจะจัดการปัญหาความขัดแย้งให้ดีขึ้น อยากรู้ว่าอย่างไรสบายใจขึ้น

อีกประเด็นคือ ที่ผ่านมาไม่มีกฎหมายรองรับ เก็บไปแล้วเงินไปกองไว้ที่ กฟผ. จริงๆ ควรจะออกกฎหมายให้ชัดเจน

คิดว่ากองทุนนี้จะช่วยแก้ปัญหาความขัดแย้งไหม ?

ไม่แก้ มีแต่จะทำให้ความขัดแย้งรุนแรงขึ้น เดิมทีการต่อสู้ของคนในพื้นที่ที่มีความขัดแย้ง เอกชนจะต้องเป็นคนมาจัดการกับความขัดแย้งนั่นเอง แต่ตอนนี้รัฐมาเก็บเงินกับผู้บริโภคมาให้เอกชนเอาไปจัดการ

ข่าวออกมาว่าเขาจะเก็บจากผู้ประกอบการโรงไฟฟ้าทั้งก๊าซ ถ่านหิน

ไม่เลย นี่ถือเป็นปัญหาอีกอย่าง ที่มาเก็บกับผู้บริโภคผ่านค่าเอฟที

ยังมีเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อนของกิจการไฟฟ้าอีก

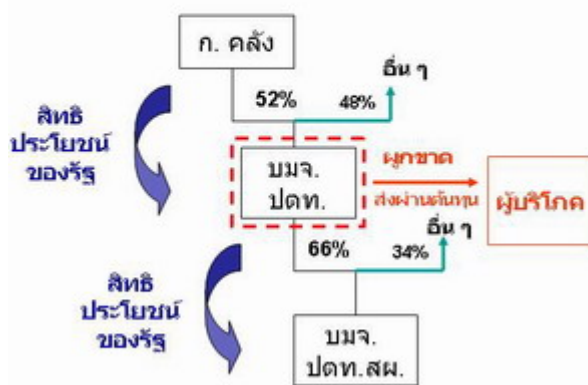
และตอนนี้ยังมีแนวการแปรรูปแบบใหม่ เช่น กฟผ. ไปตั้งบริษัทลูก ผ่องถ่ายทุนจากรัฐไปอยู่ในบริษัทลูก แล้วบริษัทลูกหากิน เอาสต็อคผู้บริหาร กฟผ. มานั่งเป็นกรรมการ ตั้งโบนัสกันสูงมาก

กฟผ. ตั้งบริษัทลูกแล้วเสียหายยังไง

เนื่องจาก กฟผ. เป็นผู้ผูกขาดรายเดียว แล้วบริษัทลูกก็ไปลงทุนสร้างโรงไฟฟ้ามาขายให้แม่ เวลาเจอจากราคาก็เอื้ออาหารกัน เหมือนเจอจากรันเอง ฉะนั้น เอ็กโกบริษัทลูกของ กฟผ. เมื่อเทียบกับไอพีฟิวอย่างอื่น ราคาขายไฟของเอ็กโกราชนบุรีแพงกว่าคนอื่นเยอะมากถึง 10-20% ก็ยังได้

กรณีของ ปตท.สผ. รัฐถือหุ้นใน ปตท. 52% ปตท.ถือหุ้นใน ปตท.สผ. บริษัทลูก 66% แล้วปตท. ก็มักจะ ผ่องถ่ายสิทธิประโยชน์ต่างๆ ให้บริษัทลูกคือ ปตท.สผ. เช่น เอากระทรวงพลังงานไปเจรจากับรัฐบาลพม่า พอได้แล้วก็เอามาให้ ปตท.สผ. ซึ่งประโยชน์จริงๆ ที่จะกลับสู่รัฐเหลือแค่ 33% มันจึงเป็นการผ่องถ่ายผลประโยชน์ของรัฐ โดยใช้โครงสร้างแบบนี้

ความขัดแย้งทางผลประโยชน์ แม่-ลูก

- ปตท. และ ปตท.สผ. มีสถานะเป็น รัฐวิสาหกิจ
- รัฐให้สิทธิ ประโยชน์แก่ ปตท. และส่งต่อไปยัง ปตท.สผ.
- ปตท. ผูกขาดการซื้อขาย สามารถส่งผ่านต้นทุนไปยังผู้บริโภค
- ปตท. เป็นคู่สัญญา แต่มีส่วนได้ส่วนเสียกับ ปตท.สผ.
- ผลประโยชน์ของ ปตท.สผ. นำกลับสู่รัฐเพียงแค่ 33%

รัฐก็ได้รายได้ในรูปของภาษี

นั่นส่วนหนึ่ง แต่ตรงนั้นใครๆ ก็ต้องเสียมันจึงไม่มีนัยยะว่าจะเป็นรัฐวิสาหกิจหรือไม่ แต่ส่วนของการกำไรที่ได้จากการเอื้อกันแบบนี้เข้ามีสิทธิพิเศษและรายได้หายไป ในรายการเยอะกว่าจะถึงรัฐ ทั้งที่เอาของรัฐไปตั้งเยอะ

แล้วผลประโยชน์ทับซ้อนตอนนี้รุนแรงขึ้นเยอะในช่วงรัฐมนตรีปิยะสวีสดี อัมระนันท์ ในรูปของการเอาข้าราชการมานั่งในบริษัทที่ตัวเองต้องกำกับ दरกะของเขาก็คือ ต้องเอาคนของรัฐไปดูแลผลประโยชน์ของรัฐ แต่มันกลับตรงกันข้ามเพราะผลประโยชน์ตรงนั้นมันเยอะกว่าเงินเดือนรัฐมากๆ มันเลยกลายเป็นไปช่วยกำหนดนโยบายเอื้อให้เอกชน

ช่วยสรุปหน่อยว่าควรจะเริ่มจัดการเรื่องเหล่านี้จากตรงไหน ?

โครงสร้างทั้งหมดที่บิดเบี้ยว เกิดจากส่วนหนึ่งผู้บริหารโศกและชนชั้นกลางไม่ได้ติดตาม มันก็เลยไปไกลจาก
ลู่ทางที่มันควรจะเป็นค่อนข้างมาก แล้วก็เกิดจากการที่เราถูกจับให้มองแยกเป็นเรื่องๆ ไม่เชื่อมโยงกัน คน
ปากมุลมา มาเรื่องอะไรคนกรุงเทพฯ ยังไม่รู้เลย หรือมองว่าน่ารำคาญ

จริงๆ ไม่อยากให้ใครคนใดคนหนึ่งเป็นจำเลย ทุกคนมีส่วนทั้งนั้น การที่เราหลับสนิทหลับตาใช้ การที่เราใช้
โดยไม่รู้ที่มา การที่เราไม่เรียกร่อง ตรวจสอบ มันเป็นการซ้ำเติม ทำให้ระบบที่บิดเบี้ยวมันคงอยู่แบบนี้ไป
เรื่อยๆ แล้วเราก็จะไม่เห็นอกเห็นใจคนอื่น ๆ ทั้งที่เรามีทางเลือกที่อ่อนโยนและสันติ แต่ภายใต้โครงสร้าง
ผูกขาดผลประโยชน์มันไม่มีเนื้อที่

ชื่นชม สง่าราศรี กริเชน เป็นนักวิชาการอิสระด้านพลังงาน ทำการวิจัยและวิเคราะห์นโยบายสาธารณะด้าน
พลังงานโดยเน้นภาคไฟฟ้าเป็นหลัก

ประเด็นที่ศึกษาและติดตามได้แก่ นโยบายแปรรูปและปรับโครงสร้างกิจการพลังงาน ธรรมชาติ การ
กำกับดูแล การวางแผน การสนับสนุนพลังงานทางเลือก การคุ้มครองผู้บริโภค การกระจายศูนย์
พลังงาน การมีส่วนร่วมโดยชุมชน และการพัฒนาที่ยั่งยืน

ในช่วงปี พ.ศ. 2542 – 2546 เคยรับราชการที่สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน กระทรวงพลังงาน
รับผิดชอบงานด้านนโยบายการปรับโครงสร้างกิจการไฟฟ้าเป็นหลัก

จบการศึกษาปริญญาโทด้านพลังงานและทรัพยากร จากมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย ที่เบิร์กลีย์ ประเทศ
สหรัฐอเมริกา และปริญญาตรีด้านวิศวกรรมศาสตร์สาขาสิ่งแวดล้อม จาก วิทยาลัยดาร์มัทธ (Dartmouth
College) ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยได้รับทุนเล่าเรียนหลวง

ปัจจุบัน ร่วมกับ คริส กริเชน และคณะจัดตั้งกลุ่มพลังไท (www.palangthai.org) ทำงานด้านข้อมูล
สนับสนุนการใช้พลังงานหมุนเวียนที่สะอาดกับชุมชนตั้งแต่ระดับรากหญ้าเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและมี
ส่วนร่วมในกิจการไฟฟ้าอย่างเป็นประชาธิปไตย